

РЕСУРСИ СТУДЕНТСЬКОЇ ІНТЕРВІЗІЙНОЇ ГРУПИ У ФОРМУВАННІ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ ОСВІТИ ДО ЗДІЙСНЕННЯ НИМИ ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ ЯК ПСИХОЛОГА-КОНСУЛЬТАНТА

Резюме. З урахуванням сучасного стану розробленості у науковій літературі проблеми готовності майбутніх психологів освіти до здійснення професійної кар'єри, спираючись на психолого-педагогічний аналіз практики формування в умовах вищого навчального закладу готовності студентів-психологів до здійснення ними професійної кар'єри, у статті описується специфіка діяльності студентської інтерв'язійної групи, аргументується доцільність застосування інтерв'язійної форми роботи у межах ВНЗ і розглядаються її ресурси у формуванні готовності майбутніх психологів освіти до здійснення ними професійної кар'єри як психолога-консультанта.

Ключові слова: професійна кар'єра, психолог-консультант, готовність до професійної діяльності, інтерв'язія, інтерв'язійна форма роботи.

Постановка проблеми. У процесі формування готовності майбутніх психологів освіти до здійснення ними професійної кар'єри як психолога-консультанта окрім теоретичних знань з курсу «Основи психологічного консультування» студенти-психологи мають оволодіти низкою умінь і навичок: проведення діагностики клієнта, ведення консультативної бесіди з ним, уміння вислуховувати, ставити запитання, аналізувати розповідь клієнта, уміння спостерігати за клієнтом і аналізувати та працювати як із вербальними, так і з невербальними повідомленнями клієнта, коректно застосовувати прийоми, техніки, методики і моделі психологічного консультування. Незалежно від теоретичного базису, на якому ґрунтується консультативна робота психолога освіти, у процесі консультування він застосовує означений вище інструментарій [1; 2]. Для оволодіння вищезазначеними уміньми і навичками необхідна безпосередня консультативна практика і наявність професійної спільноти (суперв'язійних та інтерв'язійних груп) для ефективного корегування процесу професійного становлення психолога-консультанта і відточення його професійної майстерності. Проте на сучасному етапі розвитку психології залишається малодослідженим такий метод навчання і професійної підтримки психологів освіти як інтерв'язія. У науковій літературі немає досліджень, присвячених вивченню специфіки роботи студентської інтерв'язійної групи у межах вищого навчального закладу і дослідженню її ресурсів у формуванні готовності майбутніх психологів освіти до здійснення професійної кар'єри.

Мета. Охарактеризувати специфіку діяльності студентської інтерв'язійної групи, аргументувати доцільність застосування інтерв'язійної форми роботи у межах вищого навчального закладу і визначити її ресурси у формуванні готовності майбутніх психологів освіти до здійснення ними професійної кар'єри як психолога-консультанта.

Виклад основного матеріалу. Враховуючи специфіку діяльності психолога освіти, у нашій роботі «інтерв'язію» (лат. *inter* – між, *visio* – бачення) ми розглядаємо як засіб професійно-особистісного зростання і метод кооперативного навчання, у ході якого надається професійна підтримка колегам у їхніх робочих, актуальних на даний момент, труднощах, створюються психологічно комфортні, сприятливі умови для пошуку та побудови власних стратегій консультативної діяльності кожним із членів інтерв'язійної групи і здійснюється профілактика професійного застою (деформації) та емоційного вигорання практикуючих спеціалістів. Оскільки студенти-психологи не мають або мають незначний досвід надання консультативної допомоги, робота навчальних студентських інтерв'язійних груп має певну специфіку у порівнянні з класичним розумінням інтерв'язії. Зокрема, учасникам групи надається можливість отримання досвіду консультування шляхом організації їхньої роботи у парах (консультант-клієнт) і трійках (консультант-клієнт-суперв'язор). Також у роботу беруться консультативні випадки не лише із безпосереднього досвіду учасників групи, а й консультативні ситуації, що можуть бути представлені у вигляді аудіо-відеоматеріалів чи стенограм консультацій. Крім того, студенти отримують домашні завдання, спрямовані на: 1) розширення їхніх теоретичних знань з питань, що стали актуальними у поточній інтерв'язійній роботі чи стосуються матеріалу, що буде запропонований для розгляду студентам на наступних зустрічах; 2) формування уміння планувати, організовувати, проводити і аналізувати консультації з клієнтами; 3) отримання безпосереднього клієнтського досвіду, бажано у консультантів чи терапевтів, що пройшли відповідну сертифікацію. Сукупність зазначеного матеріалу є базою для повноцінної роботи навчальних студентських інтерв'язійних груп. Враховуючи вищезазначене, з метою збереження коректного розуміння терміну «інтерв'язія» далі у нашому дослідженні для опису роботи студентської інтерв'язійної групи ми використовуємо термін «інтерв'язійна форма роботи».

Інтерв'язійна форма роботи розглядається нами як вид практичної підготовки майбутніх психологів, як засіб професійно-особистісного зростання студентів-майбутніх психологів освіти, і, зокрема, як засіб формування готовності майбутніх психологів освіти до здійснення ними професійної кар'єри як психолога-консультанта, і є навчальною формою роботи студентів-психологів. Інтерв'язійна форма роботи являє собою специфічну форму професійно-педагогічного супроводу входження студентів-психологів у професію і оволодіння ними консультативними навичками, є навчанням у діяльності, так званого, «творчої лабораторії» (Ю. В. Щукіна), і слугує інструментом навчання психологів-початківців. Інтерв'язійна форма роботи є, на наш погляд, «інтенсивним шляхом» (Ю. В. Щукіна) професійного становлення психолога (на відміну від

екстенсивного, спрямованого, в основному, на накопичення нових ЗУН), оскільки у ході такої роботи «...розвиток компетентності відбувається за рахунок усвідомлення свого професійного досвіду, отримання знань із своєї практики...» [8].

Як зазначає Ю. В. Щукіна [8], досвідченість практика визначається не стільки тривалістю його професійної діяльності чи кількістю годин підготовки, скільки його здатністю накопичувати, усвідомлювати і транслювати свій професійний досвід. Релевантною формою для цього у студентів – майбутніх психологів освіти є інтерв'їйна форма роботи у студентських групах, що сприяє рефлексії власної практики, аналізу консультативної практики членів групи та представлених «кейсів» та усвідомленню цінності такого досвіду, і створює умови для пошуку нових можливостей і відкриття знань, що народжуються із пропрацювання складних консультативних ситуацій. Коротко мету роботи студентської інтерв'їйної групи можна визначити як: ініціювання змін учасників шляхом розширення їхніх знань, удосконалення навичок, підвищення рівня самоаналізу і проникнення у суть речей, оволодіння способами керування власними емоціями, що виникають у різних робочих ситуаціях [6]; і, як бажаний результат, – творча інтеграція поведінки, знань та навичок учасників, їх подальший розвиток у навчанні [5, с. 30]. Завданнями роботи студентської інтерв'їйної групи є створення умов: для формування у її учасників професійного мислення; для розвитку у них уміння вступати у професійну комунікацію з різними типами клієнтів, із колегами і професійним співтовариством; для використання студентами власних знань, умінь і навичок при вирішенні теоретичних і практичних завдань психологічної консультативної діяльності; для формування і удосконалення у студентів-психологів необхідних для самостійної професійної діяльності компетенцій; для розвитку у них важливих професійно-особистісних якостей (здатності до самоаналізу і прогнозування, рефлексії, здатності проявляти справжні емоції та переживання, терпимості до фрустрації і невизначеності, відкритості до не співпадаючих з власними поглядів і цінностей тощо). Кожен учасник групи привносить власні навчальні цілі. Вони уточнюються і, до певної міри, реалізуються упродовж кожної інтерв'їйної зустрічі [5; 7].

Використовувати інтерв'їйну форму роботи у студентських групах ми пропонуємо, перш за все, на лабораторних заняттях із курсів дисциплін «Основи психологічного консультування», «Практикум з групової психокорекції» та «Основи психотерапії», а також як спецкурс. Відповідно, група буде збиратися у визначений за розкладом час у сталому складі. Ключовим аспектом ефективного функціонування студентської інтерв'їйної групи є професійна і коректна робота ведучого групи. На початкових етапах роботи групи функції ведучого має виконувати викладач, за яким закріплені перераховані вище дисципліни. Коли група сформована, її учасникам зрозумілі мета, функції і завдання їхньої інтерв'їйної роботи, коли учасники отримали певний досвід і спостерігали за роботою викладача дисципліни як ведучого групи, функції ведучого можуть бути почергово перекладені на кожного із учасників групи, звісно, під коректним наглядом викладача, з метою отримання студентами-психологами досвіду ведення інтерв'їйної групи. Завданнями ведучого інтерв'їйної групи зокрема є: слідувати за дотриманням визначених правил роботи групи і обраного регламенту; коректно, з дотриманням правил «Я-висловлювання», надавати зворотний зв'язок учасникам групи; вести протоколи інтерв'їйної роботи.

Відповідно, ведучий інтерв'їйної групи виконує ролі консультанта, спостерігача, модератора (того, хто надає зворотній зв'язок), слухача, кореспондента (секретаря) і ментора (того, хто підтримує виступаючого, допомагає йому висловлюватися) [5; 7]. Враховуючи вищезазначені завдання і ролі, ведучий студентської інтерв'їйної групи має володіти, зокрема, наступними якостями: уміння активно слухати, уміння встановлювати та підтримувати контакт, уміння взаємодіяти, здатність до рефлексії, здатність до самоконтролю і саморегуляції, уміння організувати групу. Таким чином, робота студентської інтерв'їйної групи має бути спрямована, у тому числі, й на розвиток у її учасників означених вище особистісних якостей. Ентоні Уільямс, описуючи групову супервізію, зазначив, що «супервізійна група складає психологічно взаємозалежну систему людей, що шукають клінічної мудрості... Важливо, щоби обговорення проходили в атмосфері культивування «клінічної мудрості» і «екологічної свідомості» [7]. На наш погляд, це стосується і інтерв'їйної групи. За Е. Уільямсом, культура, чи атмосфера мудрості, – це межі підтримуючих стосунків, у яких, за допомогою групи, може відбуватися відкриття обмежень і сумнівів з приводу знання і його кордонів; розуміння глибинних причин і послідовності подій у їхньому відношенні один до одного. Культура мудрості – це між індивідуальний простір, де збалансовані між собою сумніви і знання. При передачі знань у атмосфері мудрості людина, що несе відповідальність за підтримання такої атмосфери (ведучий групи), має також розвивати у членів групи екологічну, системну свідомість, у якій події і вчинки взаємопов'язані, і їхні довготривалі наслідки аналізуються. «Екологічна свідомість» обов'язково включає в себе і саму аналізуючу систему, і базу знань, що утворюють контекст даної системи [7]. Відповідно поглядів Е. Уільямса, головне завдання інтерв'їйної роботи можна визначити як розвиток у членів групи «колективної і індивідуальної клінічної мудрості» – технічного і процедурного знання, здатності системно мислити. Спільна робота членів групи спрямована на формування у кожному із них ролі «власного консультанта», тобто, здатності відслідковувати свою професійну поведінку, аналізувати її і усвідомлено курувати нею. Атмосфера мудрості у інтерв'їйній групі сприяє створенню «підтримуючої системи міжособистісних стосунків», де панує толерантність до невизначеності і протиріч, що забезпечує відкритість і щирість у висловленні сумнівів і вираженні невпевненості членами групи. Такий прояв і обговорення протиріч закладають основу доброякісних суджень і, в результаті – впевнених професійних дій [7]. Для ефективної роботи студентської інтерв'їйної групи викладачеві важливо, на наш погляд, визначитися із ключовими аспектами мети, завдань і принципів її функціонування, а це стає можливим за умови чіткого розуміння ним, у руслі якої моделі інтерв'їзії здійснюється робота у студентській групі.

Зважаючи на те, що студенти-психологи не мають або мають незначний досвід надання консультативної допомоги, що зі специфікою організації консультативної діяльності у різних психотерапевтичних напрямках вони знайомі, як правило, лише на рівні теоретичного осягнення даних питань, враховуючи розглянуті нами у першому розділі особливості консультативної діяльності психолога освіти, а також вищеописані механізми роботи із запитами учасників інтервізійного процесу у різних моделях інтервізії, і, у зв'язку з цим, розуміючи необхідність відповідного рівня підготовки (не лише теоретичної, а й психоконсультативної чи, навіть, психотерапевтичної) викладача, що керує роботою студентської інтервізійної групи, ми вважаємо за можливе у питаннях організації роботи студентської інтервізійної групи у межах вищих навчальних закладів при підготовці психологів освіти до консультативної діяльності спиратися на балінтовську, інтегративну та розвиваючу моделі інтервізії з можливим використанням окремих технік психотерапевтичних моделей інтервізії.

Пропонована нами інтервізійна форма роботи передбачає функціонування студентської інтервізійної групи на засадах реалізації низки методологічних підходів та принципів (вихідних, ключових фундаментальних педагогічних положень – теорій, концепцій, гіпотез, – які мають загальнонауковий смисл [3]). У зв'язку з цим важливе значення має Концепція професійної освіти України, затверджена 24 липня 1991 р. колегіями Міністерства народної освіти України, Міністерства праці України та Президією Академії наук України. Концепція базується на положеннях Декларації про Державний суверенітет України і Закону «Про освіту». Методологічні підходи побудови процесу формування готовності майбутніх психологів освіти до професійної діяльності забезпечують його спрямованість на формування і розвиток професійно-важливих якостей майбутніх психологів освіти.

Системний підхід передбачає поєднання у єдине ціле методичних шляхів, форм, методів і засобів формування готовності майбутніх психологів освіти до консультативної діяльності. Діяльнісний підхід спрямовує практичну роботу по формуванню готовності майбутніх психологів освіти до консультативної діяльності у напрямі формування психологічних умінь, здатностей здійснювати самоосвітню діяльність, а також діагностування рівнів володіння тим чи іншим її видом.

Особистісний підхід дає можливість розвинути психологічні здібності та уміння майбутніх психологів освіти, їх інтереси, потреби та мотивацію до професійного саморозвитку та підвищення своєї кваліфікації і передбачає урахування індивідуальних можливостей кожного студента-психолога, надає можливість вибудувати власний індивідуальний освітній маршрут щодо оволодіння зразками творчої професійної діяльності. Як зазначає Ян Чапак, застосування особистісного підходу у підготовці психологів освіти до консультативної діяльності допоможе досягнути якостей, які б характеризували особистість у вищій мірі продуктивності шкільного психолога-консультанта. Як методологічний інструмент, особистісний підхід складається із концептуального структурного уявлення про особистість, із комплексної діагностики якостей особистості, із концептуальної інтерпретації отримуваних при цьому даних, із комплексу методів цілісного, всебічного розвитку якостей особистості та умов цілісної реалізації цих якостей у відповідних видах спільної діяльності та соціальної поведінки.

За особистісним підходом, професійний розвиток майбутнього спеціаліста психологічної служби нероздільний від особистісного – в основі того і того знаходиться принцип саморозвитку, який детермінує здатність особистості перетворювати власну життєдіяльність, що призводить до вищої форми життєдіяльності особистості – творчої самореалізації. Оскільки психічні функції при цьому перетворюються у функції вищого рівня розвитку (Л.С.Виготський), то особливо важливим є процес формування саме творчої особистості майбутнього фахівця.

Реалізація компетентісного підходу передбачає зміщення акцентів з накопичення у майбутніх психологів освіти нормативно визначених знань, умінь та навичок до формування і розвитку здатності діяти творчо, застосовувати досвід евристичної діяльності під час виконання професійних завдань. Єдність усіх цих методологічних підходів забезпечує адекватне вирішення завдань системного формування готовності психологів освіти до консультативної діяльності комплексом принципів, основними з яких є: системність, гуманізація, неперервність, науковість, єдність теорії і практики. Принцип системності формування готовності до професійної діяльності майбутніх психологів освіти ґрунтується на таких наукових положеннях: людина тільки тоді володіє дійсним і дієвим знанням, коли у її свідомості відображається чітка картина зовнішнього світу, яка являє собою систему взаємопов'язаних понять; універсальним засобом і головним способом формування системи наукових знань є певним чином організована освіта; система наукових знань створюється у тій послідовності, яка визначається внутрішньою логікою навчального матеріалу і пізнавальними можливостями тих, хто навчається; якщо систематично не вправлятися, то набуті навички втрачаються; якщо не притримуватися системи і певної послідовності у набутті студентами здатностей ефективно здійснювати професійну діяльність, то процеси особистісного розвитку гальмуються [3].

Принцип гуманізації процесу формування готовності майбутніх психологів освіти до професійної діяльності у цілому, і до консультативної діяльності зокрема, передбачає реалізацію концепції, основу якої становить ідея побудови методичної системи на принципах гуманізму з метою створення найсприятливіших умов для повноцінного розвитку особистості, диференціацію та індивідуалізацію навчання й виховання на основі активізації творчого саморозвитку майбутніх психологів. Домінантними шляхами реалізації цього принципу є: формування відносин співробітництва між усіма учасниками психолого-педагогічного процесу; виховання в учасників навчального процесу морально-емоційної культури взаємовідносин; формування у

майбутніх психологів емоційно-ціннісного досвіду розуміння людини; створення матеріально-технічних умов для нормального функціонування психолого-педагогічного процесу, що виховує гуманну особистість: ширю, людяну, доброзичливу, милосердну, із розвинутим почуттям власної гідності й поваги до гідності іншої людини [4]. Принцип неперервності процесу формування готовності майбутніх психологів освіти до професійної діяльності вимагає такої організації системи підвищення кваліфікації у вищому навчальному закладі, коли викладачі постійно задіяні у заходах удосконалення професійної майстерності майбутніх психологів як через спеціально організовані форми роботи зі студентами, так і у самоосвітній діяльності студентів-психологів, надаючи їм всебічну допомогу в організації процесу самостійної освітньої роботи. Організація інтерв'язної роботи студентів – майбутніх психологів освіти з метою формування у них готовності до консультативної діяльності за вимогами принципу науковості має забезпечувати вивчення системи важливих наукових положень і використання комплексу методів, близьких до тих, якими послуговується певна наука. Принцип зв'язку теорії з практикою передбачає, що вивчивши певні теорії, студенти повинні реалізовувати їх на практиці, довести теоретичні положення до рівня дій, операцій, технологій. Не дивлячись на те, що у вищій школі визначальну роль у підготовці фахівців відіграють теорії, необхідно постійно реалізовувати форми зв'язку теорії із практикою. Реалізація цього принципу здійснюється за правилом: запропонована викладачем сучасна прогресивна технологія має увійти у структуру робочої навчальної програми, чи стати методичним інструментом викладача у формуванні сучасних знань студентів-психологів [4].

Висновки. Отже, студентська інтерв'язна група є інструментом навчання майбутніх психологів освіти як спеціалістів у сфері «допомагаючи професій», інструментом підвищення якості їхньої консультативної роботи, засобом формування готовності майбутніх психологів освіти до здійснення ними професійної кар'єри як психолога-консультанта. Студентська інтерв'язна група покликана сприяти розвитку професійної компетентності членів групи і, зокрема, – формуванню їхньої готовності до здійснення ними професійної кар'єри як психолога-консультанта, оскільки в процесі інтерв'язної роботи у групі студенти-психологи отримують можливість пошуку різних шляхів професійної реалізації, отримання знань, що народжуються із складних професійних ситуацій, розкриття власних ресурсів у розв'язанні проблемних питань і вирішенні професійних протиріч, відкриття нових шляхів пропрацювання складних консультативних випадків, що, у свою чергу, сприяє удосконаленню умінь і навичок консультативної взаємодії, розвитку професійно-важливих якостей і рис психолога-консультанта, формуванню певного рівня професійної майстерності. Відповідно, студентська інтерв'язна група стає такою собі «творчою лабораторією» (Ю. В. Щукина) консультанта-початківця.

Список використаних джерел:

1. Абрамова Г. С. Психологическое консультирование: Теория и опыт. Учебное пособие для студ. высших пед. учеб. заведений / Г. С. Абрамова – М. : Изд. Центр «Академия», 2000. – 240 с.
2. Васьковская С. В. Психологическое консультирование. Ситуационные задачи / С. В. Васьковская, П. П. Горностай. – Киев, 1996. – 128 с.
3. Лузан П. Г. Педагогічна майстерність викладача вищої школи : навч. посіб. / П. Г. Лузан, В. М. Теслюк, Л. М. Шовкун. – К. : ДАКККіМ, 2009. – 194 с.
4. Мась Н. М. Структурно-функціональна модель формування професійної компетентності у майбутніх військових психологів у процесі їх професійної підготовки у ВНЗ / Н. М. Мась // Збірник наукових праць № 54. Серія : Педагогічні та психологічні науки / гол. ред. Романишина Л. М. – Хмельницький : Вид-во НАДПСУ, 2010. – С. 224-229.
5. Менеджмент керівників закладів дошкільної і початкової освіти: Навчально-методичний посібник / Т. Шоутен, Л. Даниленко, О. Зайченко [та ін.]. – К. : Всеукр. фонд «Крок за кроком», 2008. – 112 с.
6. Траутманн Ф. Руководство по проведению интервью [Электронный ресурс] / Ф. Траутманн – Режим доступа : www.unodc.org/balticstates.
7. Уильямс Э. Вы – супервизор. Шестифокусная модель, роли и техники в супервизии / Э. Уильямс // Перевод с англ. Т.С. Дробкиной – М. : Независимая фирма «Класс», 2001. — 288 с.
8. Щукина Ю. В. Особенности «образовательной» и «клинической» супервизии школы Понимающей психотерапии [www.pk.mgppu.ru] / Ю. В. Щукина / Факультет Психологического консультирования, МГППУ. – М. – Режим доступа : http://pk.mgppu.ru/index.php?option=com_content&task=view&id=269&Itemid.

Резюме. С учетом современного состояния разработанности в научной литературе проблемы готовности будущих психологов образования к осуществлению профессиональной карьеры, опираясь на психолого-педагогический анализ практики формирования в условиях высшего учебного заведения готовности студентов-психологов к осуществлению ими профессиональной карьеры, в статье описывается специфика деятельности студенческой интерв'язной группы, аргументируется целесообразность применения интерв'язной формы работы в высшем учебном заведении и рассматриваются ее ресурсы в формировании готовности будущих психологов к осуществлению ими профессиональной карьеры как психолога-консультанта.

Summary. Taking into account the modern consisting of developed in scientific literature the problem of future psychologists' of education readiness to realization of professional career, leaning on psycho-pedagogical analysis of

practice of forming in the conditions of higher educational establishment of readiness of students-psychologists to realization by them professional career, the specific of work of student intervision group is described in the article, expedience of application of intervision form of work within the limits of higher educational establishment is argued and its resources in forming of readiness of future psychologists of education to realization by them professional career as a psychologist-consultant are examined.

УДК 159.922.8: 17.022.1

Н.А. КИРИЧЕНКО

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЦІЛЮВИХ ОРІЄНТАЦІЙ У ЖИТТЄВИХ ПРОЕКТАХ ЮНАКІВ

Резюме. *Стаття присвячена психологічним особливостям юнацького вікового періоду, що мають суттєвий вплив на формування та реалізацію життєвих цілей. Окреслено труднощі, що перешкоджають розгортанню процесів життєтворення.*

Ключові слова: *життєве самовизначення, життєві цілі, життєвий проект, юнацький вік.*

Постановка проблеми. Особливості формування сучасного суспільства зумовлюють критичне осмислення основних моментів у становленні особистості, здатної самостійно реалізовувати свої життєві потенції. Важливу роль у цьому становленні відводиться для юнацького віку – як основного плацдарму для розгортання процесів власної життєтворчості. Згідно досліджень Є.Сапогової, у наш час є достатньо основ стверджувати про становлення нового образу юності, що чітко підкреслює момент свідомого самовизначення – як основної характеристики юнацького віку [12, с. 350]. Загалом юність – це період стабілізації особистості, формування стійких поглядів на світ та своє місце у ньому, це так званий, на думку О.В. Скрипченко, Л.В. Долинської «третій» світ між дитинством і дорослістю, результатом якого є вхід у доросле самостійне життя [3].

На думку О.Ю. Пряжнікова, самовизначення – це готовність людини свідомо і самостійно планувати і реалізовувати перспективи свого розвитку [11]. Н.А. Мішанкіна стверджує, що самовизначення – являє собою індивідуальний випадок прийняття рішення стратегічного типу, зміст якого суттєво залежить від рівня сформованості понять, які утворюють загальну орієнтувальну основу прийняття рішень [9]. У нашому розумінні – самовизначення – це перш за все система цільових орієнтацій, спрямованих у майбутнє, це цілі, що лягають в основу життєвих планів, цілі, що визначають образ можливого, потенційного «Я», цілі, що задають вектор руху у життєвому просторі, організують зовнішні і внутрішні можливості індивіда, початок реалізації яких зумовлює запуск механізму життєтворення – індивідуального життєвого проекту. Вони виконують функцію включення суб'єкта в ті чи інші форми діяльності, виступають як відносно самостійні, функціонально єдині підсистеми життєвого визначення особистості та тісно пов'язані з ціннісними уявленнями конкретного індивіда про його вибір. Досліджуючи психологічні особливості формування цільових орієнтацій у юнацькому віці, ставимо собі за мету написання статті: окреслити особливості юнацького вікового періоду, що мають суттєвий вплив на формування та реалізацію життєвих цілей. Завданнями у такому випадку постануть: 1) Здійснити аналіз теоретичних досліджень психологічних особливостей юнацького вікового періоду; 2) Виявити загальні особливості цілетворення та цілепокладання в юнацькому віці; 3) Виявити труднощі, що перешкоджають успішному розгортанню процесів життєтворення у юнацький період.

Виклад основного матеріалу. Існує ряд визначальних характеристик юнацького віку, що мають безпосереднє відношення до процесів цілетворення та цілепокладання. Загальною психологічною особливістю у цьому періоді є розвиток теоретичного мислення. Вдосконалюється схильність до абстрагування, формулювання і перебору альтернативних гіпотез, інтелектуальна рефлексія. Рефлексія і самоаналіз в значній ступені характерні для цього віку і забезпечують свідоме та критичне ставлення до себе, причому юнакам надзвичайно важко поєднати близьку і далеку перспективу життя – їх захоплюють далекі перспективи, глобальні цілі, що з'являються як результат розширення часової перспективи, а щоденне життя здається тільки початком, «увертурою» до справжнього життя. Саме у юнацькому віці людина вперше вчиться впливати на перспективу свого життя, формувати її. Логічним і вичерпним є міркування вітчизняних учених – доки особистість не усвідомить свою життєву перспективу, вона не може збагнути смисл свого життя, не здатна адекватно виявити потенційні можливості й життєві сили. Розвиток мислення створює всі передумови для формування світогляду як системи поглядів на світ, життєву філософію буття людини, що є основою для формування усвідомлених орієнтацій та активної життєвої позиції в юнацькому віці [12]. Для світогляду юнаків характерне усвідомлення соціальної перспективи, яка виражається в діалектиці минулого – теперішнього – майбутнього «Я». Це створює усі передумови для формування майбутнього образу «Я-потенційне» - наростає внутрішня потреба бачити себе у майбутньому. Шукаючи відповіді на хвилюючі питання (Що робити далі? Куди рухатись? Яким я буду? Що я можу змінити?), юнаки часто проявляють категоричність у своїх поглядах, що засвідчує невеликий життєвий досвід та маловаріативність осмисленості особливостей людського буття у світі, а плануючи своє життя, досить часто виявляють максималізм – ставлять перед собою мало здійсненні цілі.

Також цей віковий період тісно пов'язаний з вирішенням смисложиттєвих проблем, усвідомленням та осмисленням свого життя як цільного, направленого процесу, що має наступність і смисл. Потреба у сенсі життя